

คำชี้แจง

แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน มี
ทั้งหมด ๖ ชุด

ชุดที่ ๑ แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์จากข่าว

ชุดที่ ๒ แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์จากบทความ

ชุดที่ ๓ แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์จากบทร้อยกรอง

ชุดที่ ๔ แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์จากสารคดี

ชุดที่ ๕ แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์จากบทโฆษณา

ชุดที่ ๖ แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์จากบทเพลง

ในแต่ละแบบฝึกประกอบด้วย

วัตถุประสงค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

แบบทดสอบก่อนเรียน

กรอบเนื้อหา

กรอบกิจกรรม คือ

กิจกรรมฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์

แบบทดสอบหลังเรียน

ขั้นตอนการใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์

๑. ศึกษาวัตถุประสงค์และจุดประสงค์ของแบบฝึกทักษะ

๒. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน

๓. ศึกษากรอบเนื้อหา

๔. ศึกษากรอบกิจกรรม

๕. ปฏิบัติกิจกรรม

ปฏิบัติกิจกรรมการคิดวิเคราะห์จากสารคดี

๖. ประเมินผล

๗. ทำแบบทดสอบหลังเรียน

วัตถุประสงค์ของแบบฝึกทักษะ

๑. เพื่อพัฒนาและฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน

๒. เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ เรื่องราว ในชีวิตประจำวันได้

๓. เพื่อให้นักเรียนใช้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับสถานการณ์ต่างๆ ในสังคมได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. วิเคราะห์ วิวิจารณ์ สารคดีที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล

๒. แสดงความคิดเห็น และเสนอความคิดใหม่จากบทสารคดีที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล

แบบทดสอบก่อนเรียน

เรื่อง การคิดวิเคราะห์จากสารคดี

คำชี้แจง

๑. แบบทดสอบก่อนเรียนชุดที่ ๔ ชุดนี้ใช้ทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนการฝึกกิจกรรม เรื่อง การคิดวิเคราะห์จากสารคดี เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ๔ ตัวเลือก จำนวน ๑๐ ข้อๆ ละ ๑ คะแนน ใช้เวลาทดสอบ ๑๐ นาที
๒. ให้นักเรียนอ่านคำถามแล้วเลือกคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียวแล้วตอบในกระดาษคำตอบโดยทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่องตัวเลือกที่ต้องการ
๓. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบให้ครบทุกข้อ

๑. สารคดี หมายถึง

- ก. วรรณกรรมที่มีเนื้อหาเป็นข้อเท็จจริง พัฒนาความรู้ สติปัญญา
- ข. วรรณกรรมที่มีเนื้อหาเป็นการแสดงความคิด พัฒนาความรู้ สติปัญญา
- ค. วรรณกรรมที่เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นบนโลกปัจจุบัน
- ง. ข่าวสาร เอกสาร หนังสือที่ให้ความรู้ พัฒนาอารมณ์ สังคม

๒. ข้อใดไม่ใช่รูปแบบของสารคดีทั้งหมด

- ก. บทความ เรียงความ
- ข. บทสัมภาษณ์ เรื่องสั้น
- ค. บันทึกรายวัน อนุทิน
- ง. คำบรรยาย ปาฐกถา

๓. องค์ประกอบของสารคดี ประกอบด้วย

- ก. เนื้อหา ความคิด ตัวละคร
- ข. เนื้อหา ตัวละคร บทสนทนา
- ค. เนื้อหา ความคิด วิเคราะห์เสนอ
- ง. เนื้อหา ความคิด บทสนทนา

อ่านสารคดี เรื่อง นกออก โลมา ทะเลขนอม นครศรีธรรมราช แล้วตอบคำถาม ข้อ ๔-๑๐

เมื่อแรกมาเห็นแทบไม่เชื่อสายตาว่าธุรกิจที่פקด้านการท่องเที่ยวทางท้องทะเลอ่าวไทย ที่เรียบแผ่นดินด้านชายฝั่งทะเลตั้งแต่เขต อำเภอนอม อำเภอสหัส อำเภอกาญจนบุรี จะเติบโตอย่างมาก มีรีสอร์ทชั้นดี ราคาแพง ไม่แพง ปลูกอยู่เรียบชายฝั่งทะเลตลอดแนวเป็นช่วงๆ จนต้องทำให้ใครที่ไม่ได้จองห้องพักไว้ ต้องลำบากในการหาที่พัก เนื่องจากที่พักในแต่ละที่นั้นเต็มเกือบหมด

หลงเสน่ห์ทะเลนคร ทะเลไม่ว่าที่ไหน ก็มีความงดงาม ทั้งยามฝนมาและฟ้าเปิด หากพูดถึงทะเล ขอบฟ้า ชายฝั่ง คงเป็นรอยทาง รอยฝัน ของนักผจญภัยหลายคน ที่คิดอยากจะทำทางท่องเที่ยวไปเรื่อยๆ ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง คงเป็นฝันที่งดงามของชีวิต แต่ความเป็นจริงก็ได้ตั้งใจเสมอ ดังนั้น วันนี้ผมคงจะไม่รอให้ฟ้าสวยแล้วกดชัตเตอร์ คงเป็นไปแบบนั้นไม่ได้ เพราะเวลาเดินไม่ค่อยเร็ว ถึงแม้เมื่อก่อนใหญ่สีดำทะเลจะบดบัง ถึงแม้เส้นขอบฟ้าชายฝั่งทะเลและขุนเขาจะมีฝนตกมา แต่ด้วยสภาพอากาศตอนนี้ที่เป็นเช่นนี้ ก็เป็นเพราะทะเลอยู่ในช่วงฤดูฝนพายุ ถึงฝนจะหนาหนักแต่ก็ทำให้ใครหลายคน ยังคงหลงเสน่ห์ทะเลนคร

ทะเลขนอม เป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีชายหาดอันเงียบสงบหลายหาด พื้นที่ริมทะเลเหมาะแก่การขับรถเที่ยวชมวิวดูตามหาด และอ่าวต่างๆ ที่มีหลายที่ เช่น อุทยานแห่งชาติหาดขนอม หมู่เกาะทะเลใต้ งดงามด้วยป่าชายเลนและมีจุดชมวิวพระอาทิตย์ขึ้น หาดหน้าด่านมีพื้นที่ทรายขาวละเอียดนุ่ม หาดในเปร็ดพื้นหาดลาดเอียงตามน้ำลง มองเห็นผืนทราย อ่าวท้องเนียน ที่ตั้งหมู่บ้านชาวประมง หาดในเพลานวนหาดโค้งยาวเป็นครึ่งวงกลม อ่าวท้องหยี เป็นสวรรค์ผู้ชื่นชอบบรรยากาศแคมป์ปิ้ง เป็นต้น อีกทั้งตามชายหาดและอ่าวที่เราเดินทางท่องเที่ยว ยังมีที่พักสะดวกสบายมากมายให้ได้เลือก วันนี้เราคงเลือกขนอม เป็นแหล่งพักผ่อนยามค่ำคืน พอเช้านี้มาจะได้ไปชมปลาโลมา ที่แหลมประทับ

ปลาโลมาที่แหลมประทับ เราขับรถเลียบชายฝั่งที่โอบล้อมด้วยภูเขา มาถึงหมู่บ้านชาวประมง เพื่อมาขึ้นเรือเช่าเหมาลำ ไปชมสัญลักษณ์ของท้องทะเลขนอมอย่างใกล้ชิด สิ่งที่ว่าเป็นสัญลักษณ์ของที่นี่นั่นเป็น ปลา แต่เป็นปลาโลมา ซึ่งพบเห็นได้ในที่ฝั่งทะเลแถบนี้เท่านั้น ซึ่งมีอยู่ ๓ สายพันธุ์ ได้แก่ โลมาอิรวดี โลมาปากขวด และโลมาขาวเทาอินโดแปซิฟิก หรือที่เรียกกันจนติดปากว่า โลมาสีชมพู ด้วยสภาพพื้นที่ที่เป็นชายฝั่งน้ำทะเล มีป่าชายเลนอยู่มากรวมถึงน้ำทะเลไม่ลึกมากจนเกินไป จึงเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำขนาดเล็ก และเป็นแหล่งอาหารชั้นดีของโลมา วันนี้เราโชคดี ได้ชมลีลาการแหวกว่ายของปลาโลมาหลายตัวในท้องทะเล บางตัวโผล่หัว ส่งรอยยิ้ม บางตัวลอยท้อง โชว์ครีบก้น บางตัวเห็นระยะใกล้ บางตัวเห็นในระยะไม่ไกล ปลาโลมา มักจะมาใกล้ๆ เรือประมง มากอดคอกเหี่ยวปลาสดที่ได้จากชาวประมง แต่เราไม่ใช่เรือประมง เราเป็นเรือมาชมปลาที่มาเยือน พอไม่ได้เหยื่อที่ควรจะได้ไม่นานปลาโลมาก็จากไป

นกออกและเกาะแก่ง

เมื่อปลาโลมาจากไป ก็ไม่เป็นไร ใ้ว่าทะเลจะมีแค่ปลาโลมา เพราะรอบๆ ทะเลแถบนี้ มีสิ่งให้ได้ชมกันอีกมาก ไม่ว่าจะเป็น เกาะแก่ง ผาหิน นกออก (อินทรีทะเล) หรือจะมีแห่งเดียวในทะเลแถบนี้ก็คือ น้ำจืดในเกาะกลางทะเล ซึ่งเชื่อกันว่า หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจืดมาเหยียบไว้

จากทะเลขนอม หากมีเวลาอยู่อุหลายวัน ต้องมองภาพรวมว่า จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันเก่าแก่แห่งคาบสมุทรแดนใต้ ดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยเทือกเขา พรรณพฤกษ วิถีชีวิต วัฒนธรรมแห่งฟ้าขึ้นธาตุ บุญเดือนสิบ และอื่นๆ ที่ยังคงคงงามสืบต่อมารอให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาชื่นชมสัมผัส

(คัดลอกมาบางตอนจาก <http://www.siamfreestyle.com/> วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘)

๔. สารคดีข้างต้น เป็นสารคดีประเภทใด

- ก. สารคดีวิชาการ
- ข. สารคดีท่องเที่ยว
- ค. สารคดีชีวประวัติ
- ง. จดหมายเหตุ

๕. แนวคิดหลักที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอคืออะไร

- ก. แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวทางกายภาพที่น่าสนใจของอำเภอขนอม
- ข. แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอขนอม
- ค. แนะนำวิธีการเดินทางไปอำเภอขนอม
- ง. แนะนำวิธีการจองโรงแรมในอำเภอขนอม

๖. การไปเที่ยวทะเลขนอม นักเรียนคิดว่าไม่เหมาะสมในช่วงราศีใด

- ก. ราศีเมษ
- ข. ราศีกุมภ์
- ค. ราศีมีน
- ง. ราศีพิจิก

๗. ข้อใดไม่ใช่เหตุผลที่ผู้เขียนแนะนำให้ผู้อ่านไปเที่ยวทะเลขนอม

- ก. มีเกาะแก่งต่างๆ และผาหิน
- ข. มีสถาปัตยกรรมที่สวยงามน่าประทับใจ
- ค. ชมความน่ารักของโลมาสีชมพู
- ง. ชมน้ำจืดในเกาะกลางทะเลและชิม

๘. สารคดีท่องเที่ยวเป็นงานเขียนเกี่ยวกับอะไร

- ก. บันทึกเรื่องราวที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว
- ข. บันทึกเรื่องราวและประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยว
- ค. บันทึกเรื่องราวที่ได้จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร
- ง. บันทึกเรื่องราวจากการบอกเล่าของผู้คนขณะเดินทางท่องเที่ยว

๙. การเสนอข้อมูลในสารคดีเชื่อถือได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. เชื่อถือได้ เพราะเป็นสารคดีที่ให้ความรู้
- ข. เชื่อถือได้ เพราะเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริง
- ค. เชื่อถือไม่ได้ เพราะผู้เขียนไม่ใช่คนในพื้นที่
- ง. เชื่อถือไม่ได้ เพราะข้อมูลไม่ได้มาจากการตรวจการท่องเที่ยวและกีฬา

๑๐. ก่อนการวางแผนการเดินทางนักเรียนต้องศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานใด

- ก. กรมอุตุนิยมวิทยา
- ข. กรมสรรพากร
- ค. กรมประชาสัมพันธ์
- ง. กรมทางหลวงชนบท

กรอบความรู้ที่ ๑

การคิดวิเคราะห์

ความหมายของการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริง หรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

(สุวิทย์ มูลคำ, ๒๕๕๗:๑๒๗)

ทฤษฎีการคิด

ทฤษฎีของการคิดของบลูม (Bloom's taxonomy) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Bloom's Taxonomy of Educational Objectives) เป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้คิด ด้านจิตพิสัย ด้านทักษะพิสัยของผู้เรียน ส่งผลต่อความสามารถทางการคิดที่บลูมจำแนกไว้มี ๖ ระดับคำถาม ในแต่ละระดับมีความซับซ้อนแตกต่างกัน ได้แก่

ระดับที่ ๑ ระดับความรู้ความจำ แยกเป็นความรู้ในเนื้อหา เช่นความรู้ในศัพท์ที่ใช้และความรู้ในข้อเท็จจริงเฉพาะความรู้ในวิธีดำเนินการ

ระดับที่ ๒ ระดับความเข้าใจ แยกเป็นการแปลความ ตีความ และการขยายความ

ระดับที่ ๓ ระดับการนำไปใช้ แยกเป็นการประยุกต์

ระดับที่ ๔ ระดับการวิเคราะห์ แยกเป็นการวิเคราะห์ส่วนประกอบ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการวิเคราะห์หลักการ

ระดับที่ ๕ ระดับการสังเคราะห์ แยกเป็นการสังเคราะห์การสื่อความหมายการสังเคราะห์แผนงานการสังเคราะห์ความสัมพันธ์

ระดับที่ ๖ ระดับการประเมินค่า แยกเป็นการประเมินค่าโดยอาศัยข้อเท็จจริงภายในและการประเมินค่าโดยอาศัยข้อเท็จจริงภายนอก การที่ผู้เรียนจะมีทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจผู้เรียนจะต้องสามารถวิเคราะห์ และเข้าใจสถานการณ์ใหม่หรือข้อความจริงใหม่ได้

(สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์, ๒๕๕๐:๔๑)

คุณสมบัติของบุคคลที่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์

๑. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์ การคิดวิเคราะห์ที่ดีผู้คิดจะต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในเรื่องนั้นๆ เพราะจะช่วยกำหนดขอบเขตการวิเคราะห์ จำแนก แจกแจง องค์ประกอบ การจัดหมวดหมู่ ลำดับความสำคัญ หรือหาสาเหตุของเรื่องราวเหตุการณ์ได้ชัดเจน

๒. ช่างสังเกต ช่างสงสัย ช่างไต่ถาม เป็นคนชอบตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอเพื่อนำไปขบคิดหรือค้นหาความจริงในเรื่องนั้นๆ คำถามที่ใช้กับการคิดวิเคราะห์ คือ ๕ W ๑H ประกอบด้วย What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) How (อย่างไร)

๓. ความสามารถในการตีความ การตีความ เกิดจากการรับข้อมูลเข้ามาทางประสาทสัมผัสสมองจะทำการตีความข้อมูล โดยวิเคราะห์เทียบกับความจำหรือความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น

๔. ความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล การคิดวิเคราะห์จะเกิดขึ้นเมื่อพบสิ่งที่มีความคลุมเครือ เกิดข้อสงสัย ตามมาด้วยคำถามต้องค้นหาคำตอบหรือความน่าจะเป็นว่ามีความเป็นมาอย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น จะส่งผลกระทบอย่างไร ซึ่งสมองพยายามคิดเพื่อหาข้อสรุป ความรู้ ความเข้าใจอย่างสมเหตุสมผล

กระบวนการคิดวิเคราะห์

กระบวนการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน

ขั้นที่ ๑ กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์

เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นต้นเรื่องที่ จะใช้วิเคราะห์ เช่น พืช สัตว์ หิน ดิน รูปภาพ บทความ เรื่องราว เหตุการณ์หรือสถานการณ์จากข่าว ของจริงหรือสื่อเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

ขั้นที่ ๒ กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์

เป็นการกำหนดประเด็นข้อสงสัยจากปัญหาของสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ ซึ่งอาจจะกำหนดเป็นคำถามหรือเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์เพื่อค้นหาความจริง สาเหตุหรือ ความสำคัญ เช่น บทความนี้ต้องการสื่อหรือบอกอะไรที่สำคัญที่สุด

ขั้นที่ ๓ กำหนดหลักการหรือกฎเกณฑ์

เป็นการกำหนดข้อกำหนดสำหรับใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ในการจำแนกสิ่งของที่มีความหมายเหมือนกันหรือแตกต่างกัน หลักเกณฑ์ในการหาลักษณะ ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลอาจเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงกันหรือขัดแย้งกัน

ขั้นที่ ๔ พิจารณาแยกแยะ

เป็นการพินิจ พิจารณ์ ทำการแยกแยะ กระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อยๆ โดยอาจใช้เทคนิค ๕ W ๑ H ประกอบด้วย

Who (ใคร) บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง เช่น ใครอยู่ในเหตุการณ์บ้าง ใครน่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้ เหตุการณ์นี้ใครได้ประโยชน์ ใครเสียประโยชน์

What (อะไร) เกิดอะไรขึ้น มีอะไรเกี่ยวข้อง สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้คืออะไร

Where (ที่ไหน) เรื่องเกิดขึ้นที่ไหน

When (เมื่อไร) เวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น

Why (ทำไม) สาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น ทำไมต้องเกิดเรื่องนี้

How (อย่างไร) รายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วหรือกำลังจะเกิดขึ้นว่ามีความเป็นไปได้ในลักษณะใด เช่น เขาทำสิ่งนี้อย่างไร ลำดับเหตุการณ์ว่าเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร

ขั้นที่ ๔ สรุปคำตอบ

เป็นการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุปเป็นคำตอบปัญหาของสิ่งที่กำหนดให้

(สุวิทย์ มูลคำ, ๒๕๔๗:๒๑-๒๒)

กรอบความรู้ที่ ๒

สารคดี

ความหมายของสารคดี

สารคดี หมายถึง วรรณกรรมที่มุ่งให้ความรู้หรือความคิดและข้อเท็จจริง มีเนื้อหาสาระเป็นความจริง ซึ่งอ้างหลักฐานหรือระบุแหล่งที่มาได้ แต่ในขณะเดียวกันให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน มีการใช้ภาษาสละสลวย และบางครั้งอาจแทรกจินตนาการของผู้เขียนลงไปด้วย

รูปแบบของสารคดี

รูปแบบของสารคดีมีหลายชนิด เช่น เรียงความ บทความ ความเรียงเชิงสร้างสรรค์ จดหมายเหตุความทรงจำ จดหมายโต้ตอบ บทสัมภาษณ์ บันทึกรายวันหรืออนุทิน คำบรรยายหรือปาฐกถา และคอลัมน์ประจำของหนังสือพิมพ์

สารคดีที่มีคุณภาพจะต้องใช้ภาษาที่สื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสละสลวย ซึ่งต้องอาศัยศิลปะการประพันธ์เข้าช่วย เช่น การเลือกสรรคำมาใช้ให้เหมาะสม การใช้โวหารต่างๆที่ทำให้เกิดรสชาติของภาษา มีการอ้างอิงที่จะช่วยให้เรื่องมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

องค์ประกอบของสารคดี

๑. เนื้อหา เป็นส่วนสำคัญที่สุดของสารคดี จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ให้ทั้งความรู้และความคิดอันเป็นคุณค่าทางสติปัญญาและให้คุณค่าทางอารมณ์แก่ผู้อ่าน อีกทั้งเป็นเรื่องที่มีความแปลกใหม่ ไม่เคยมีใครนำเสนอมาก่อนหรืออาจจะเป็นเรื่องเก่าแต่นำมาเสนอโดยมีแง่มุมใหม่หรือข้อมูลใหม่

๒. ความคิด สารคดีที่ดีไม่เพียงแต่เสนอความรู้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านเท่านั้น หากต้องกระตุ้นให้เกิดความคิดใหม่ ช่วยขยายโลกทัศน์ให้แก่ผู้อ่าน ช่วยให้ผู้อ่านนำสิ่งที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้

๓. วิธีการเสนอเรื่อง สารคดีที่ดีย่อมมีการจัดลำดับเรื่องที่ดี ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายไม่สับสนการใช้ถ้อยคำ ก็ไม่ต้องเป็นวิชาการมากเกินไป โดยทั่วไปแล้วการเขียนสารคดีจะเริ่มจากประสบการณ์เดิมของผู้อ่านไปสู่ประสบการณ์ใหม่ หรือเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว หรือเริ่มจากเรื่องที่เกิดขึ้นไปสู่เรื่องที่เกิดภายหลังตามลำดับเหตุการณ์ อย่างไรก็ตามแล้วแต่การเสนอเรื่องต้องคำนึงถึงความชัดเจนแจ่มแจ้ง เพื่อเป็นการขยายความเข้าใจให้ผู้อ่าน

ประเภทของสารคดี

๑. สารคดีวิชาการ เป็นสารคดีที่ให้ความรู้สาระต่างๆ

๒. สารคดีเชิงประสบการณ์

- สารคดีท่องเที่ยว เช่น เขียนเล่าเรื่องบรรยายประสบการณ์ท่องเที่ยว
- สารคดีประเภทบันทึก เช่น จดหมายเหตุ บันทึกgrayวัน อนุทินหรือบันทึกพงศาวดาร
- สารคดีชีวประวัติ เช่น บุคคลสำคัญ

หลักการอ่านสารคดี

การอ่านสารคดีมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้สาระความรู้และความเพลิดเพลิน ดังนั้นผู้อ่านควรอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ศึกษาความสัมพันธ์ของเนื้อหาสาระการใช้ภาษาและเจตคติของผู้เขียนการอ่านสารคดีมีหลักการ ดังนี้

๑. จับใจความสำคัญของเรื่อง วิเคราะห์ความหมายของถ้อยคำเพื่อหานัยสำคัญที่แฝงอยู่และสรุปใจความสำคัญของเนื้อหานั้นโดยจัดลำดับประเด็นต่างๆ ให้เหมาะสม

๒. วิเคราะห์ความเห็นของผู้เขียน ควรแยกข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของผู้เขียนออกจากกันโดยใช้วิจารณญาณของตนเองว่าเห็นด้วยกับทรรศนะของผู้เขียนหรือไม่ และวิเคราะห์ตัวผู้เขียนโดยศึกษาจากลีลาการเขียน การใช้ภาษา วิธีการบรรยายข้อมูล การเล่าเรื่อง เล่าประสบการณ์รวมทั้งอารมณ์ที่แสดงออกมาในเรื่อง

๓. วิเคราะห์กลวิธีการเขียน ตั้งแต่การตั้งชื่อเรื่องว่าดึงดูดความสนใจของผู้อ่านหรือไม่การวางโครงเรื่อง วิธีการดำเนินเรื่องและผู้เขียนได้สรุปโดยเสนอแนวคิดอะไรแก่ผู้อ่านบ้าง

๔. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหาสาระกับการใช้ภาษา ควรคิดว่าสารคดีเรื่องนั้นเสนอข้อมูลต่างๆ ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นกลมกลืนกันหรือไม่ มีการใช้ภาษาและโวหารเหมาะสมกับเนื้อหาหรือไม่การอ่านสารคดีโดยใช้วิจารณญาณดังกล่าว จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องได้แนวคิดจากการอ่าน สามารถนำความรู้ ความคิดเห็นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

(ลอ รอดลอย, ๒๕๔๔ : ๗๖-๗๘)

กรอบความคิดที่ ๑

การวิเคราะห์สารคดี

คำชี้แจง

ให้นักเรียนศึกษาสารคดี “คีรีวง ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง”

“คีรีวง ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง”

คีรีวงเป็นชื่อหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหมู่บ้านที่ได้รับการกล่าวขานกันว่า เป็นหมู่บ้านที่สวยงาม รวยน้ำตก ยกวัฒนธรรม นำพัฒนา ด้วยเหตุที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบเชิงเขาหลวงด้านตะวันออก มีเทือกเขาหลวงโอบล้อมหมู่บ้านไว้ทั้ง ๔ ด้าน เป็นต้นน้ำของคลองหลายสายที่ไหลลงมา ทำให้เกิดน้ำตกและแก่งต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นน้ำตกใน แพรก น้ำตกท่าแร่ น้ำตกกินรี น้ำตกพุกา น้ำตกวังไม้ปัก และน้ำตกสอยดาว มีคลองเล็กๆ สามสาย คือ คลองบง คลองท่าชาย และคลองท่าหา มาบรรจบกัน ก่อนที่จะกลายเป็นคลองท่าดีไหลลงสู่เมืองนครศรีธรรมราชออกสู่ทะเลที่ปากนคร เป็นที่หล่อเลี้ยงให้ความชุ่มชื้นแก่ผู้คนในหมู่บ้านตลอดทั้งปี ทำให้คีรีวงได้ชื่อว่า เป็นชุมชนที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ เพราะหลังบ้านเป็นภูเขา หน้าบ้านเป็นลำคลอง และยังเป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่ มีคนอาศัยอยู่มานานเกินกว่า ๒๐๐ ปี

เดิมหมู่บ้านแห่งนี้มีชื่อว่า “บ้านขุนน้ำ” แต่มาเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านคีรีวงอันมีความหมายว่า บ้านที่อยู่ในวงล้อมของภูเขาตามชื่อวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ใจกลางหมู่บ้าน ชื่อวัดคีรีวงตามสภาพภูมิประเทศที่มีภูเขาล้อมรอบสามด้าน

ชาวคีรีวงได้เล่าสืบต่อกันมาว่า บรรพบุรุษของคน คือ กลุ่มชนกลุ่มหนึ่งที่หลบหนีจากการถูกเกณฑ์ทหารให้ไปรบที่เมืองไทรบุรีในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ชนกลุ่มนี้ได้เดินทางลัดเลาะเรื่อยมาตามสายคลองขุนน้ำหรือคลองท่าดีมุ่งหน้าเข้าสู่ป่าในเทือกเขานครศรีธรรมราชหรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า เขาหลวง จนมาถึงที่ราบระหว่างหุบเขา ซึ่งมีภูเขาล้อมรอบไว้หมดทุกด้าน ซึ่งนอกจากจะเป็นการยากแก่การถูกติดตามแล้ว บริเวณพื้นที่ราบเล็กๆ แห่งนี้ ยังเป็นพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ มีน้ำไหลตลอดปี จึงได้พร้อมใจกันสร้างที่พักอาศัยอยู่กันเป็นชุมชนเล็กๆ แล้วปลูกไม้ผลรอบๆ หมู่บ้าน ต่อมาเมื่อบริเวณที่ราบเชิงเขามีผู้คนอาศัยอยู่มากขึ้น ก็เริ่มขยายขยายขึ้นไปทำสวนบนภูเขาที่ล้อมรอบอยู่ ๓ ด้าน คือ เขาริงโร เขายอดเพล และเขาหอยสังข์

ชาวคีรีวงดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายและสุขสงบด้วยสภาพพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์และการพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะเครือญาติ จนมาเผชิญกับภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ถึง ๓ ครั้ง เมื่อเกิดวาตภัย

และอุทกภัยครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๐๔ ครั้งที่ ๒ ในปี พ.ศ. ๒๔๑๘ และครั้งที่ ๓ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๑ ซึ่งแต่ละครั้งสร้างความเสียหายให้แก่หมู่บ้านอย่างมหาศาลด้วยดินภูเขาถล่มลงมา น้ำป่าพัดพาบ้านเรือน ต้นไม้ และที่ดินทำกินพังเสียหาย และทำลายเส้นทางน้ำที่ใช้ติดต่อกับภายนอกจนหมดสิ้น ชาวบ้านต่างต่อสู้กับภัยธรรมชาติด้วยตนเอง ต้องใช้ก้อนหินมาถมตลิ่งเพื่อจัดทางน้ำปรับเปลี่ยนเส้นทางน้ำที่จะถ่อเรือไปยังหมู่บ้านอื่น และเรือที่ปลูกสวนผลไม้ขึ้นใหม่ ด้วยความสามัคคีและการบริหารจัดการของชุมชน ทำให้สามารถกอบกู้ชุมชนขึ้นมาใหม่ได้อย่างมั่นคงในที่สุด และเรียนรู้ที่จะทำการรักษาสภาพธรรมชาติของป่าไว้ เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศไม่ให้ภัยธรรมชาติทำลายชุมชนศิริวงได้อีก

ด้วยเหตุที่สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันสูง และมีก้อนหินมาก ทำให้ชาวศิริวงไม่สามารถปรับพื้นที่ทำนาได้ ดังนั้นอาชีพที่ทำคือการทำสวนผลไม้ที่กลมกลืนกับป่าธรรมชาติมากที่สุด คือ การทำสวนผลไม้อยู่ตามเชิงเขา โดยปลูกผลไม้หลากหลายชนิดผสมลงไปกับป่าธรรมชาติที่ชาวศิริวงเรียกสวนของตนว่า สวนสมรม พืชผักผลไม้เหล่านี้คือ สะตอ ลูกเหริ่ง ลูกเนียง มังคุด มะมุด ขนุน จำปาตะ เาะ หมาด ถางสาด ลองกองและทุเรียนพื้นเมือง ที่บางต้นขนาด ๒-๓ คนโอบ และต้องรอให้ผลสุกหล่นลงมาเอง ซึ่งเป็นผลไม้ที่อยู่ในระดับความสูงของภูเขาและเป็นผลไม้ที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ส่วนในระดับล่างก็มีพริก คาหลา บุค กะทือ ชะพลู บอนส้ม บอนขมื่น ผักกูด มะเขือพวง ฯลฯ

จากชุมชนเล็กๆ ในอดีต ชุมชนศิริวงเริ่มขยายตัวมากขึ้น เส้นทางคมนาคมติดต่อกับภายนอกและสะดวกมากขึ้น ปัจจุบันศิริวงขึ้นอยู่ในตำบลกำโลน อำเภอลานสกา ประกอบด้วย ๔ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๔ บ้านศิริวง หมู่ที่ ๘ บ้านศิริทอง หมู่ที่ ๙ บ้านขุนศิริ และหมู่ที่ ๑๐ บ้านศิริธรรม และในแต่ละหมู่บ้านจะแบ่งกลุ่มต่างๆ ตามความถนัด ความสนใจ เช่น บ้านศิริวง ประกอบด้วยกลุ่มแม่บ้านหัตถกรรม ทำหมาด้อ ตะกร้า ไม้กวาด และการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กในหมู่บ้าน บ้านศิริทองมีกลุ่มแม่บ้านทำขนมเค้กและลูกกี บ้านขุนศิริประกอบด้วยกลุ่มบ้านสมุนไพร กลุ่มงคุดบุหรี และบ้านศิริธรรมประกอบด้วยกลุ่มออมทรัพย์สี่เขียวไล่เขาหลวง

สิ่งที่น่าชื่นชมที่สุดของชาวศิริวงนอกเหนือจากสามัคคี มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยเหลือพึ่งพาตนเองในชุมชนแล้ว ยังมีโครงการกลุ่มออมทรัพย์จนสามารถมีเงินหมุนเวียนทั้งสิ้นร่วม ๑๐ ล้านบาท โดยเงินกำไรและดอกผลที่มีได้นำไปช่วยขยายฐานะความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น ด้วยการจัดสร้างและพัฒนาถนนในหมู่บ้านเพื่อให้สะดวกแก่การขนส่งผลผลิต จัดให้มีหอกระจายข่าว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อ่านหนังสือในหมู่บ้าน การสร้างศาลาการเปรียญ ตลาดสดและสนามบาสเกตบอล รวมทั้งสามารถให้การประกันสังคม จ่ายค่ารักษาพยาบาลในกรณีที่มีสมาชิกเจ็บป่วย และให้เงินจำนวนหนึ่งแก่ครอบครัวของสมาชิกที่เสียชีวิตได้ด้วย จนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕

ชุมชนชาวคีรีวงได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดหมู่บ้าน อพป.ในระดับภาค จากการแข่งขันของหมู่บ้านต่างๆ นับพันแห่งทั่วภาคใต้ และได้รับรางวัลชมเชยพิเศษในการประกวดหมู่บ้านอพป.ระดับชาติอีกครั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐

หลังจากชุมชนชาวคีรีวงถูกอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๑ และสร้างความเสียหายให้แก่หมู่บ้านเป็นอย่างมากนั้น ชาวชุมชนคีรีวงได้ก่อตั้งกองทุนเดิมสีเขียวใส่เขาหลวงร่วมกับองค์กรภายนอก เช่น สวนสร้างสรรค่นาคร-บรรรรัตน และมูลนิธิไทยรัฐ ฯลฯ เพื่อปกป้องและฟื้นฟูชุมชนคีรีวงเอาไว้ ก่อนที่จะมีการบุกรุกทำลายต่อไป โดยการปิ่นเขาขึ้นไปปลูกต้นไม้ตรงรอยที่ขุนพังบนเขาหลวง จัดทำกระสุนกล้าไม้เพื่อยิงขึ้นไปปลูกในพื้นที่ที่ไม่สามารถเดินเท้าขึ้นไปถึงได้ ปลูกต้นไม้ประคูดและต้นไม้ทอดแนวนคนคนดินริมคลอง ที่ชลประทานชุดลอกใหม่ ทั้งคลองบ่อและคลองท่าดี รวมทั้งริเริ่มกิจกรรมการรณรงค์ในรูปแบบอื่นๆ เช่น จัดเดินป่าทัศนศึกษาเขาหลวง การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมหลังมหาอุทกภัย การปลูกป่าทดแทน เพื่อกระตุ้นชาวบ้านในการอนุรักษ์เขาหลวงไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่าและให้การอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(คัดลอกมาบางตอนจากทำศาลาสาร, ๒๕๔๖:๘-๑๐)

๑. จุดมุ่งหมายของการแต่งสารคดี เรื่องนี้คืออะไร

.....

.....

๒. ประเด็นสำคัญของสารคดีเรื่องนี้คืออะไร

.....

.....

๓. สารคดีนี้เป็นลักษณะเป็นสารคดีที่ดีหรือไม่เพราะเหตุใด

.....

.....

๔. ผู้เขียนต้องการสื่อสารอะไร หรือน้ำเสียงของผู้เขียนเป็นอย่างไร

.....

.....

๕. เมื่อนักเรียนอ่านสารคดีเรื่องนี้แล้วมีแนวคิดที่จะนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

กรอบความคิดที่ ๒

เขียนแผนภาพจากสารคดี

เรื่อง คีรีวง ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง

พิจารณาแบบ ๕ W ๑ H

(ใคร, อะไร, ที่ไหน, เมื่อไร, อย่างไร, เพราะเหตุใด)

ใคร :

ทำอะไร :

ที่ไหน :

เมื่อไร :

อย่างไร :

เพราะเหตุใด :

กรอบความคิดที่ ๓

คำชี้แจง

ให้นักเรียนศึกษาศาสดิ “อนุสรณ์สถานศรีปราชญ์” แล้ววิเคราะห์ตามหัวข้อที่กำหนด

“อนุสรณ์สถานศรีปราชญ์”

สละล้างดาบศรีปราชญ์ ถือกันตามตำนานว่า เป็นอนุสรณ์การตายของศรีปราชญ์ กวีเอกในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา แต่ถูกเนรเทศมาอยู่ ณ เมืองนครศรีธรรมราช ต่อมาเกิดมีความขัดเคืองใจ แก่เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช จึงถูกสั่งประหาร หลังจากประหารศรีปราชญ์แล้วเพชรฆาตได้นำดาบมาล้างที่สระแห่งนี้เล่ากันว่า แต่เดิมสระล้างดาบมีขนาดใหญ่มาก คือตั้งแต่บริเวณหลังจวนผู้ว่าราชการจังหวัดปัจจุบันจนถึงหลังโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช แต่ต่อมาเกิดความตื่นเงิน และบางส่วนทางเทศบาลจำเป็นต้องถมเพื่อตัดถนน จึงเหลือให้เห็นเพียงสระที่อยู่ในเขตโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราชเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ขุนอำเภศคิ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของเมืองนครได้แย้งว่า สระดังที่กล่าวนั้นหาใช่สระล้างดาบศรีปราชญ์ไม่ หากเป็นสระที่ขุดขึ้นใหม่ใน พ.ศ. ๒๔๔๘ เพื่อให้เจ้านายฝ่ายในที่ยังทรงพระเยาว์ได้พายเรือเล่น ทั้งยังได้ยืนยันว่าสระล้างดาบศรีปราชญ์แท้จริงนั้นอยู่บริเวณหลังศาลาประดู่หกแต่ในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ถูกถมเพื่อสร้างที่ทำการและที่พักข้าหลวงภาค ๘ ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ตั้งบ้านพักประมงจังหวัดและศูนย์จักรกลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ด้วยความที่สระล้างดาบศรีปราชญ์บริเวณโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช เป็นเพียงสถานที่เดียวในจังหวัดศรีธรรมราชที่บ่งบอกถึงเหตุการณ์ประหารชีวิตศรีปราชญ์ในครั้งนั้น ประกอบกับการที่ชาวกัลยาณีศรีธรรมราช และชาวเมืองนครศรีธรรมราช ให้ความเคารพสักการะศรีปราชญ์ว่าเป็นบรมครูแห่งกานท์กลอนคนหนึ่งของประเทศ จึงทำให้องค์กรในโรงเรียนและจังหวัดเห็นพ้องต้องกันว่า สมควรสร้างอนุสาวรีย์ศรีปราชญ์ จึงร่วมกันประสานงานเพื่อจัดสร้างอนุสาวรีย์ศรีปราชญ์ โดยกรมศิลปากรเป็นผู้ออกแบบรูปหล่อโลหะ และทำพิธีทางศาสนา พราหมณ์และพุทธ โดยประดิษฐานอนุสาวรีย์ ณ ทิศเหนือแห่งสระล้างดาบศรีปราชญ์ ซึ่งอนุสาวรีย์ศรีปราชญ์ ได้ดำเนินการแล้วเสร็จในสมัยผู้ว่าราชการท่าน สุนทรานุรักษ์

ในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นประธาน ในพิธีเปิดอนุสาวรีย์ศรีปราชญ์ ยังความปลาบปลื้มแก่ชาวกัลยาณีศรีธรรมราช และชาวนครศรีธรรมราชเป็นล้นพ้น

(จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๓)

๑. จุดมุ่งหมายของผู้แต่งสารคดี “อนุสรณ์สถานศรีปราชญ์” คืออะไร

.....

.....

.....

๒. สารคดี “อนุสรณ์สถานศรีปราชญ์” สะท้อนให้เห็นด้านใด

.....

.....

.....

๓. สารคดีนี้เป็นลักษณะสารคดีที่ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

๔. ผู้เขียนต้องการสื่ออะไรหรือน้ำเสียงของผู้เขียนเป็นอย่างไร

.....

.....

๕. สารคดีนี้มีประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

กรอบความคิดที่ ๔

เขียนแผนภาพจากสารคดี

เรื่อง อนุสรณ์สถาน ศรีปราชญ์

พิจารณาแบบ ๕ W ๑ H

(ใคร, อะไร, ที่ไหน, เมื่อไร, อย่างไร, เพราะเหตุใด)

ใคร :

ทำอะไร :

ที่ไหน :

เมื่อไร :

อย่างไร :

เพราะเหตุใด :

แบบทดสอบหลังเรียน

เรื่อง การคิดวิเคราะห์จากสารคดี

คำชี้แจง

๑. แบบทดสอบหลังเรียนชุดที่ ๔ ชุดนี้ใช้ทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังการฝึกกิจกรรม เรื่อง การคิดวิเคราะห์จากข่าว เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ๔ ตัวเลือก จำนวน ๑๐ ข้อๆ ละ ๑ คะแนน ใช้เวลาทดสอบ ๑๐ นาที
๒. ให้นักเรียนอ่านคำถามแล้วเลือกคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียวแล้วตอบในกระดาษคำตอบโดยทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่องตัวเลือกที่ต้องการ
๓. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบให้ครบทุกข้อ

๑. ข้อใดไม่ใช่รูปแบบของสารคดีทั้งหมด

- ก. บันทึกรายวัน อนุทิน
- ข. บทความ เรียงความ
- ค. คำบรรยาย ปาฐกถา
- ง. บทสัมภาษณ์ เรื่องสั้น

๒. สารคดี หมายถึง

- ก. วรรณกรรมที่มีเนื้อหาเป็นการแสดงความคิด พัฒนาความรู้ สติปัญญา
- ข. ข่าวสาร เอกสาร หนังสือที่ให้ความรู้ พัฒนาอารมณ์ สังคม
- ค. วรรณกรรมที่มีเนื้อหาเป็นข้อเท็จจริง พัฒนาความรู้ สติปัญญา
- ง. วรรณกรรมที่เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นบนโลกปัจจุบัน

๓. องค์ประกอบของสารคดี ประกอบด้วย

- ก. เนื้อหา ความคิด ตัวละคร
- ข. เนื้อหา ความคิด บทสนทนา
- ค. เนื้อหา ตัวละคร บทสนทนา
- ง. เนื้อหา ความคิด วิจารณ์เสนอ

อ่านสารคดี เรื่อง นกออก โลมา ทะเลขนอม นครศรีธรรมราช แล้วตอบคำถาม ข้อ 4-10

เมื่อแรกมาเห็นแทบไม่เชื่อสายตาว่าธุรกิจที่פקด้านการท่องเที่ยวทางท้องทะเลอ่าวไทย ที่เรียบแผ่นดินด้านชายฝั่งทะเล ตั้งแต่เขต อำเภอนอม อำเภอสิชล อำเภอท่าศาลา จะเติบโตอย่างมาก มีรีสอร์ทชั้นดี ราคาแพง-ไม่แพง ปูลอกอยู่เรียบชายฝั่งทะเลตลอดแนวเป็นช่วงๆ จนต้องทำให้ใครที่ไม่ได้จองห้องพักไว้ ต้องลำบากในการหาที่พัก เนื่องจากที่พักในแต่ละที่นั้น เต็มเกือบหมด

หลงเสน่ห์ทะเลนคร ทะเลไม่ว่าที่ไหน ก็มีความงดงาม ทั้งยามฝนมาและฟ้าเปิด หากพูดถึงทะเล ขอบฟ้า ชายฝั่ง คงเป็นรอยทาง รอยฝัน ของนักผจญภัยหลายคน ที่คิดอยากจะได้เดินทางท่องเที่ยวไปเรื่อยๆ ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง คงเป็นฝันที่งดงามของชีวิต แต่ความเป็นจริงก็มิได้ดังใจเสมอ ดังนั้น วันนี้ ผมคงจะไม่รอให้ฟ้าสวย แล้วกดชัตเตอร์ คงเป็นไปแบบนั้นไม่ได้ เพราะเวลาเดินไม่ค่อยเรา ถึงแม้เมื่อก่อนใหญ่สีดำทะมึนจะบดบัง ถึงแม้เส้นขอบฟ้าชายฝั่งทะเลและขุนเขาจะมีฝนตกมา แต่ด้วยสภาพอากาศตอนนี้ที่เป็นเช่นนี้ ก็เป็นเพราะ ทะเลอยู่ในช่วงฤดูฝนพายุ ถึงฝนจะหนาหนักแต่ก็ทำให้ใครหลายคน ยังคงหลงเสน่ห์ทะเลนคร

ทะเลขนอม เป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีชายหาดอันเงียบสงบหลายหาด พื้นที่ริมทะเลเหมาะแก่การขับรถเที่ยวชมวิว ไปตามหาดและอ่าวต่างๆ ที่มีหลายที่ เช่น อุทยานแห่งชาติหาดขนอม หมู่เกาะทะเลใต้ งดงามด้วยป่าชายเลนและมีจุดชมวิวพระอาทิตย์ขึ้น หาดหน้าด่านมีพื้นที่ทรายขาวละเอียดนุ่ม หาดในเปร็ดพื้นหาดลาดเอียงตามน้ำลง มองเห็นผืนทราย อ่าวท้องเนียน ที่ตั้งหมู่บ้านชาวประมง หาดในเพลานวนหาดโค้งยาวเป็นครึ่งวงกลม อ่าวท้องหยี เป็นสวรรค์ผู้ชื่นชอบบรรยากาศแค้นบั้ง เป็นต้น อีกทั้งตามชายหาดและอ่าวที่เราเดินทางท่องเที่ยว ยังมีที่พัก สะดวกสบายมากมายให้ได้เลือก วันนี้เราคงเลือกขนอม เป็นแหล่งพักผ่อนยามค่ำคืน พอเช้าขึ้นมาจะได้ไปชมปลาโลมา ที่แหลมประทับ

ปลาโลมา ที่แหลมประทับ เราขับรถเลียบชายฝั่งที่โอบล้อมด้วยภูเขา มาถึงหมู่บ้านชาวประมง เพื่อมาขึ้นเรือเช่าเหมาลำไปชมสัญลักษณ์ของท้องทะเลขนอมอย่างใกล้ชิด สิ่งที่ว่าเป็นสัญลักษณ์ของที่นี่นั้นเป็น ปลา แต่เป็นปลาโลมา ซึ่งพบเห็นได้ในที่ฝั่งทะเลแถบนี้เท่านั้น ซึ่งมีอยู่ ๓ สายพันธุ์ ได้แก่ โลมาอิรวดี โลมาปากขวด และโลมาขาวเทาอินโดแปซิฟิก หรือที่เรียกกันจนติดปากว่า โลมาสีชมพู ด้วยสภาพพื้นที่ ที่เป็นชายฝั่งน้ำทะเลมีป่าชายเลนอยู่มากรวมถึง น้ำทะเลไม่ลึกมากจนเกินไป จึงเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำขนาดเล็ก และเป็นแหล่งอาหารชั้นดีของโลมา วันนี้เราโชคดี ได้ชมลีลา การแหวกว่ายของปลาโลมาหลายตัวในท้องทะเล บางตัวโผล่หัว ส่งรอยยิ้ม บางตัวลอยท้อง โชว์ครีบก้น บางตัวเห็นระยะใกล้ บางตัวเห็นในระยะไม่ใกล้ ปลาโลมา มักจะมาใกล้ๆ เรือประมง มากอดคอกเหยื่อปลาสดที่ได้จากชาวประมง แต่เราไม่ใช่เรือประมง เราเป็นเรือมาชมปลาที่มาเยือน พอไม่ได้เหยื่อที่ควรจะได้ไม่นานปลาโลมาก็จากไป

นกออกและเกาะแก่ง

เมื่อปลาโลมาจากไป ก็ไม่เป็นไร ใช่ว่าทะเลจะมีแค่ปลาโลมา เพราะรอบๆ ทะเลแถบนี้มีสิ่งให้ได้ชมกันอีกมาก ไม่ว่าจะเป็น เกาะแก่ง ผาหิน นกออก (อินทรีทะเล) หรือจะมีแห่งเดียวในทะเลแถบนี้ก็คือ น้ำจืดในเกาะกลางทะเล ซึ่งเชื่อกันว่า หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจืดมาเหยียบไว้

จากทะเลขนอม หากมีเวลามาอยู่หลายวัน ต้องมองภาพรวมว่าจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันเก่าแก่แห่งคาบสมุทรแดนใต้ ดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยเทือกเขา พรรณพฤกษ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมแท้ผ้าขึ้นธาตุ บุญเดือนสิบ และอื่นๆ ที่ยังคงคงงามสืบต่อมารอให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาชื่นชมสัมผัส

๔. แนวคิดหลักที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอคืออะไร

- ก. แนะนำวิธีการเดินทางไปอำเภอขนอม
- ข. แนะนำวิธีการจองโรงแรมในอำเภอขนอม
- ค. แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวทางกายภาพที่น่าสนใจของอำเภอขนอม
- ง. แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอขนอม

๕. การไปเที่ยวทะเลขนอม นักเรียนคิดว่าไม่เหมาะในช่วงราศีใด

- ก. ราศีพิจิก
- ข. ราศีมีน
- ค. ราศีมังกร
- ง. ราศีกุมภ์

๖. สารคดีข้างต้น เป็นสารคดีประเภทใด

- ก. จดหมายเหตุ
- ข. สารคดีชีวประวัติ
- ค. สารคดีวิชาการ
- ง. สารคดีท่องเที่ยว

๗. สารคดีท่องเที่ยว เป็นงานเขียนเกี่ยวกับอะไร

- ก. บันทึกเรื่องราวและประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยว
- ข. บันทึกเรื่องราวที่ได้จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร
- ค. บันทึกเรื่องราวจากการบอกเล่าของผู้คนขณะเดินทางท่องเที่ยว
- ง. บันทึกเรื่องราวที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว

๘. การเสนอข้อมูลในสารคดีเชื่อถือได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. เชื่อถือได้ เพราะเป็นสารคดีที่ให้ความรู้
- ข. เชื่อถือไม่ได้ เพราะข้อมูลไม่ได้มาจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- ค. เชื่อถือได้ เพราะเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริง
- ง. เชื่อถือไม่ได้ เพราะผู้เขียนไม่ใช่คนในพื้นที่

๙. ก่อนการวางแผนการเดินทางนักเรียนต้องศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานใด

- ก. กรมทางหลวงชนบท
- ข. กรมประชาสัมพันธ์
- ค. กรมอุตุนิยมวิทยา
- ง. กรมสรรพากร

๑๐. ข้อใดไม่ใช่เหตุผลที่ผู้เขียนแนะนำให้ผู้อ่านไปเที่ยวทะเลขนอม

- ก. ชมและชิมน้ำจืดในเกาะกลางทะเล
- ข. ชมความน่ารักของโลมาสีชมพู
- ค. มีสถาปัตยกรรมที่สวยงามน่าประทับใจ
- ง. มีเกาะแก่งต่างๆ และผาหิน

บรรณานุกรม

นกออก โลมาขนอม นครศรีธรรมราช. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘,

จาก : <http://www.siamfreestyle.com/>

ลอ รอดลอย. (๒๕๔๔). การเขียนสารคดี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์. (๒๕๕๐). ทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน. (พิมพ์ครั้งที่ ๒).

นนทบุรี : ซี.ซี.นอลติจี้ลิงคส์.

สุวิทย์ มูลคำ. (๒๕๔๗). กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ ๔).

กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วน จำกัดภาพพิมพ์.

อนุสรณ์สถานศรีปราชญ์. ไทยรัฐ. ๑ มิถุนายน ๒๕๔๗.

อภิรักษ์ ชาวลิต. (๒๕๔๖). คีร์วง ชุมชนการท่องเที่ยวอนุรักษ์แห่งเขาหลวง. ทำศาลาสาร

๑(๑), ๘-๑๐.

ภาคผนวก

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

ข้อที่ ๑	ตอบข้อ ข
ข้อที่ ๒	ตอบข้อ ก
ข้อที่ ๓	ตอบข้อ ก
ข้อที่ ๔	ตอบข้อ ข
ข้อที่ ๕	ตอบข้อ ก
ข้อที่ ๖	ตอบข้อ ง
ข้อที่ ๗	ตอบข้อ ข
ข้อที่ ๘	ตอบข้อ ข
ข้อที่ ๙	ตอบข้อ ข
ข้อที่ ๑๐	ตอบข้อ ก

เฉลยกรอบความคิดที่ ๑

คำชี้แจง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑. จุดมุ่งหมายของการแต่งสารคดี เรื่องนี้คืออะไร

เพื่อเล่าประวัติความเป็นมาของชุมชนคีรีวง วิถีชีวิตของคนในชุมชน

๒. ประเด็นสำคัญของสารคดีเรื่องนี้คืออะไร

การอยู่แบบวิถีพอเพียงของคนในชุมชนคีรีวง

๓. สารคดีเป็นลักษณะเป็นสารคดีที่ดีหรือไม่เพราะเหตุใด

เป็นสารคดีที่ดีเพราะทำให้เราได้ทราบถึงประวัติและความเป็นมาของชุมชนคีรีวง

วิถีชีวิตของคนคีรีวง ลักษณะภูมิประเทศ เราสามารถนำไปเป็นแบบอย่างได้ คือ การใช้ชีวิต
อยู่อย่างพอเพียงและเรียบง่าย

๔. ผู้เขียนต้องการ สื่อสารอะไร หรือน้ำเสียงของผู้เขียนเป็นอย่างไร

ต้องการให้ผู้อ่านได้รู้ถึงความเป็นมา วิถีชีวิตของคน ชุมชนคีรีวง ผู้เขียนเล่าประวัติความเป็นมา
และการดำเนินวิถีชีวิตแห่งความพอเพียงมีความชื่นชม

๕. เมื่อนักเรียนอ่านสารคดีเรื่องนี้แล้วมีแนวคิดที่จะนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

วิถีชีวิตอยู่แบบพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ อยู่กับธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติ มีความรักความสามัคคี
กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

กรอบความคิดที่ ๒

เขียนแผนภาพจากสารคดี

เรื่อง คีรีวงชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง

พิจารณาแบบ ๕ W ๑ H

(ใคร, อะไร, ที่ไหน, เมื่อไร, อย่างไร, เพราะเหตุใด)

ใคร : ชุมชนคีรีวง

ทำอะไร : มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สุขสงบอยู่กับธรรมชาติ

ที่ไหน : ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

เมื่อไร : มีคนอยู่อาศัยในชุมชนนานเกินกว่า 200 ปี

อย่างไร : ด้วยความรักความสามัคคีของคนในชุมชน ทำให้เป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลระดับประเทศ มีการจัดตั้งกองทุน เพื่อพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ

เพราะเหตุใด : ชุมชนคีรีวงมีการขยายตัวมากขึ้น เส้นทางคมนาคมติดต่อกับภายนอกสะดวก ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาตินิยมชมความงามและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

(คำตอบอยู่ในคุลยพินิจของผู้สอน)

กรอบความคิดที่ ๓

คิดวิเคราะห์สารคดี

๑. จุดมุ่งหมายของผู้แต่งสารคดี “อนุสรณ์สถานศรีปราชญ์” คืออะไร

เพื่อนำเสนอเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของสระล้างดาบศรีปราชญ์ ศรีปราชญ์เป็นกวีชาวนครศรีธรรมราช เคารพ สักการะว่าเป็นบรมครูด้านกานท์กลอน

๒. สารคดี “อนุสรณ์สถานศรีปราชญ์” สะท้อนให้เห็นด้านใด

สะท้อนให้เห็นด้านประวัติศาสตร์ชาติไทย ในสมัยพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา

๓. สารคดีนี้เป็นลักษณะสารคดีที่ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด

เป็นสารคดีที่ดีเพราะทำให้เราได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของ “อนุสาวรีย์ศรีปราชญ์”

๔. ผู้เขียนต้องการสื่ออะไรหรือน้ำเสียงของผู้เขียนเป็นอย่างไร

ต้องการให้ผู้อื่นได้รู้ถึงความเป็นมาของ “อนุสาวรีย์ศรีปราชญ์” ผู้เขียนเล่าเรื่องความเป็นมา “อนุสาวรีย์ศรีปราชญ์” ด้านความภาคภูมิใจและยกย่องศรีปราชญ์เป็นบรมครูกานท์กลอน

๕. สารคดีนี้มีประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไร

ได้เรียนรู้ ภูมิใจ และเห็นคุณค่าของอนุสรณ์สถานศรีปราชญ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ถูกเนรเทศมา นครศรีธรรมราช แต่ท่านได้สร้างสรรค์ผลงาน จนได้รับการยกย่องเป็นบรมครูด้านกานท์กลอน เราสามารถนำความรู้ตัวอย่างผลงานของศรีปราชญ์มาประยุกต์ใช้ในการเรียนวิชาภาษาไทยและวิชาประวัติศาสตร์

(คำตอบอยู่ในดุลยพินิจของผู้สอน)

เนลยกรอบความคิดที่ ๔

เขียนแผนภาพจากสารคดี

เรื่อง อนุสรณ์สถานศรีปราชญ์

พิจารณาแบบ ๔ W ๑ H

(ใคร, อะไร, ที่ไหน, เมื่อไร, อย่างไร, เพราะเหตุใด)

ใคร : โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช ร่วมกับจังหวัดนครศรีธรรมราช

ทำอะไร : ได้สร้างรูปหล่อโลหะ อนุสาวรีย์ศรีปราชญ์

ที่ไหน : โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช

เมื่อไร : สร้างแล้วเสร็จ วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๒

อย่างไร : สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน
เป็นประธานในพิธีเปิดอนุสาวรีย์ศรีปราชญ์

เพราะเหตุใด : การสร้างอนุสาวรีย์ศรีปราชญ์ เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณงามความดี
ของศรีปราชญ์ และใช้เป็นทีเคารพสักการะของชาวนครศรีธรรมราช

(คำตอบอยู่ในชุดยพินิจของผู้สอน)

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

ข้อที่ ๑	ตอบข้อ ก
ข้อที่ ๒	ตอบข้อ ก
ข้อที่ ๓	ตอบข้อ ก
ข้อที่ ๔	ตอบข้อ ค
ข้อที่ ๕	ตอบข้อ ก
ข้อที่ ๖	ตอบข้อ ง
ข้อที่ ๗	ตอบข้อ ก
ข้อที่ ๘	ตอบข้อ ค
ข้อที่ ๙	ตอบข้อ ค
ข้อที่ ๑๐	ตอบข้อ ค